

Zrelost djeteta za upis u školu

Polazak u školu je za dijete, a i njegove roditelje, jedan od važnih trenutaka u životu. Dijete ulaskom u školu postaje dio organizirane i strukturirane sredine, izlaže se sustavu vrednovanja i natjecanja, uz mogućnost doživljavanja neuspjeha i kritike. U školi se prvi puta susreće s obvezama, s osjećajem odgovornosti i novom organizacijom života.

Prvi školski dani mogu biti uzbudljivi, ali i popraćen strahom i neugodom. Većina djece prihvati ovo novo životno razdoblje posve prirodno i smireno, no isto tako ovo razdoblje može biti teško pogotovo onoj djeci koja do polaska u školu nisu bila polaznici vrtića i kod kojih se javljaju strahovi od novog i nepoznatog.

Često osjećaj nelagode i straha imaju i roditelji koji su zabrinuti kako će se njihovo dijete prilagoditi zahtjevima škole, hoće li biti uspješno i hoće li naći prijatelje. Ova obostrana zabrinutost utiče na osjećaj zadovoljstva, motivaciju za učenje i ukupan stav prema školi.

Zbog ovih činjenica vrlo je važno prije polaska djeteta u školu na odgovarajući način procijeniti zrelost djeteta za školu, a istovremeno otkriti i eventualne poteškoće, koje se u školi mogu još više produbiti te ih je potrebno pravovremenim i najprimjerenijim postupcima otkloniti.

Definiranje zrelosti, spremnosti djeteta za polazak u školu vrlo je složeno. Zrelost za školu predstavlja optimalan stupanj razvijenosti različitih fizičkih i psihičkih funkcija djeteta koje će mu omogućiti optimalno savladavanje nastavnog plana i programa. Zrelost će ovisiti o biološkom razvoju, ali i o tome koliko je okolina omogućila djetetu da ovlada potrebnim iskustvima. Pojam je to kojim obuhvaćamo tjelesnu, intelektualnu emocionalnu i socijalnu zrelost.

TJELESNA ZRELOST

Tjelesna zrelost mjerilo je djetetova zdravlja, uvjet je normalnog psihičkog i socijalnog razvoja. Tjelesna zrelost mora dostići određeni stupanj da bi dijete moglo podnijeti naporni ritam škole. Mjerenje visine, težine, određivanje indeksa tjelesne mase, pojava trajnih zuba, mišićna snaga itd.) važno je s obzirom na svakodnevne napore školskog života (pješačenje od kuće do škole, nošenje školske torbe, dugotrajno sjedenje u školskoj klupi...) na koje do sada dijete nije naviklo.

Za uspjeh u školi nužna je dobra razvijenost osjetnih organa, naročito vida i sluha, koja se utvrđuje na sistematskom pregledu. Dijete mora dobro vidjeti i čuti da bi upoznalo svijet oko sebe. Isto tako i stupanj razvoja živčanog sustava mora postići određenu zrelost. Tjelesna zrelost za školu podrazumijeva prosječnu visinu oko 120 cm za dječake i 117 cm za djevojčice te težinu oko 20 kg. Normalan tjelesan razvoj omogućuje djetetu da lakše uhvati ritam i tempo školskog rada, da lakše savlada mnoge tjelesne i psihičke napore, koji ga čekaju u školi, ali je i značajan za razvoj njegove ličnosti. Tjelesnu zrelost određuje liječnik prilikom pregleda.

INTELEKTUALNA ZRELOST

Pitanje intelektualne zrelosti djeteta koje kreće u školu značajno je zbog toga što su osnovni zadaci koje će dijete savladavati u školi intelektualne prirode.

Intelektualna zrelost djeteta obuhvaća dobro razvijen **govor**, koji je osnova za razvijanje dječjeg mišljenja i jedan od bitnih uvjeta ljudske komunikacije, prenošenja iskustava i učenja. Prije polaska u školu dijete mora biti sposobno izraziti svoje misli i potrebe te razumjeti govor drugih. Dijete ovog uzrasta govori tečno i korektno, može spoznati glasove u riječi, odnosno sintetizirati glasove u riječ, prepoznaje glas kojim počinje riječ, u stanju je čuti riječ kao cjelinu i razlikovati je od druge. Dijete ovog uzrasta zna oko 3000 riječi, ali je u tijeku jednog dana u stanju upotrebljavati tek oko stotinjak riječi.

Razvijenost **pažnje** u predškolskoj dobi uglavnom je nehотиčna. Polaskom u prvi razred, zbog organizacije nastave i izloženosti mnoštvu informacija, dijete mora imati namjernu pažnju i mogućnost koncentracije. Namjerna pažnja djece koja polaze u prvi razred nije velika, ona traje prosječno oko 10-15 minuta no ona će se sistematskim radom brzo povećavati. Distribucija i prenošenje pažnje bitna su svojstva pažnje potrebna za praćenje školskog rada. Dobra pažnja djeteta olakšava učenje, pamćenje i lakše spoznavanje. Među djecom postoje velike razlike u opsegu pažnje, njenoj trajnosti i koncentraciji.

Od djeteta koje kreće u školu očekuje se i razvijenost **pamćenja**, koja ovisi o djetetovom interesu, aktivnom stavu i uočavanju logičkih veza.

Pojmovno ili logičko **mišljenje** tj. sposobnost zahvaćanja odnosa i veza među stvarima i pojavama koje djeca opažaju, ali i predviđanje tih odnosa bez ranije stečenog iskustva, počinje se razvijati pred kraj predškolskog razdoblja. Na pragu osnovne škole djeca počinju izgrađivati glavne misaone operacije kojima se koristimo pri formiranju pojmova, apstrakciju i generalizaciju. S polaskom u školu naglo će rasti sposobnost djeteta da razmišlja o sve općenitijim i apstraktnijim stvarima.

Inteligencija (prema psihologu Howardu Gardneru) uključuje bogatstvo jezičnog izričaja (lingvistička inteligencija), učinkovito korištenje brojeva i lakoću uočavanje logičke strukture i odnosa uzročno-posljedične veze (logičko-matematička inteligencija), točno opažanje i snalaženje u prostoru, sposobnost prostornog oblikovanja i sposobnost vizualizacije (prostorna inteligencija), sposobnost služenja cijelim tijelom u izražavanju misli i osjećaja (tjelesno-kinestetička inteligencija), osjećaj za glazbu, ritam, dinamiku, melodiju, boju glasa ili instrumenta (glazbena inteligencija), uočavanje i razlikovanje raspoloženja, namjera, motivacija i osjećaja drugih ljudi (interpersonalna inteligencija), poznavanje samog sebe i mogućnost djelovanja u skladu s tim (intrapersonalna inteligencija). Na početku školovanja dijete će morati ovladati **grafomotornim** vještinama koje imaju značajan utjecaj na savladavanje vještina čitanja i pisanja koje su temeljne vještine daljnjeg školovanja.

EMOCIONALNA ZRELOST

Dijete prije polaska u školu treba u svom razvoju postići određeni stupanj emocionalne stabilnosti i samokontrole. Kod djeca koja kreću u školu primjetan je početak samokontrole koja im olakšava učenje, ali i bolje snalaženje u socijalnim kontaktima. Dijete ove dobi otvoreno iskazuje emocije, ali ih pokušava i kontrolirati, pokazuje strahove i bori se za svoja prava.

Emocije i osjećaji važni su za djetetov društveni život. U školi je dijete izloženo sustavu vrednovanja i ocjenjivanja, pohvalama i kritikama te će morati na određeni način prihvatljivo reagirati. Pred polazak u školu bitno je da dijete ima određenu razinu tolerancije na frustraciju, što će mu omogućiti da ustraje u učenju i onda kad baš njemu nije ugodno i zanimljivo, da prihvaća uspjeh odnosno neuspjeh te se zna nositi s osjećajima koji ih prate. U ovoj razvojnoj dobi kod djece prevladava uglavnom optimističko i ugodno raspoloženje.

SOCIJALNA ZRELOST

Ova komponenta zrelosti djeteta povezana je s emocionalnom zrelošću djeteta. Važna je za svako dijete, jer ulaskom u sustav škole postaju bitne norme ponašanja koje vrijede u grupi vršnjaka, u razredu. Polaskom u školu dijete čini velik pomak u razvoju društvenih odnosa. Ono izlazi iz poznate obiteljske situacije, gdje je bivalo zaštićeno i nerijetko imalo povlašten položaj. Istodobno ulazi u novu i često nepredvidivu socijalnu situaciju u kojoj svoj položaj mora samo izboriti. Vršnjaci postaju kriterij za usporedbu, oni na jasan način ocjenjuju dijete dajući mu do znanja da li ga prihvaćaju ili ne. Sve su to elementi u izgrađivanju vlastite slike o sebi i razvoju samopoštovanja.

Socijalna zrelost istovremeno predstavlja prilagođavanje na društvene obveze, usvajanje moralnih normi i sustav vrijednosti i ponašanja u okolini. Ona uključuje i vještinu komunikacije i suradnje s vršnjacima te prihvaćanje autoriteta. Dijete ovog uzrasta uživa u osjećaju pripadnosti, voli biti prvo, u stanju je suosjećati s drugima i u stanju je razlikovati poželjno od nepoželjnog ponašanja. Ono se može svakodnevno odvojiti od obitelji, samo se obući, brinuti o sebi i svojim stvarima

Koliko će dijete razviti samostalnost najviše ovisi o odnosu roditelja prema djetetovim htijenjima i aktivnostima. Ako su djeca u predškolskoj dobi navikla da mnoge stvari obavljaju drugi umjesto njih, imat će smanjenu sigurnost u sebe i manji interes za samostalno izvršavanje zadataka, što će negativno utjecati na prihvaćanje školskih obveza i njihovo ispunjavanje.

Za djecu ovog uzrasta karakteristične su velike individualne razlike, koje se očituju u fizičkoj, intelektualnoj, emocionalnoj i socijalnoj zrelosti te o obiteljskom okruženju iz kojeg dijete potiče. Kako će se dijete snaći u školi ovisi i od toga da li je i koliko bilo uključeno u predškolske institucije, koliko se u njemu budila kreativnost, motivacija ili kooperativnost od strane roditelja ili odgajatelja.

Postoji niz faktora važnih za uspjeh djeteta u snalaženju u školskim situacijama i novim obvezama. Oni ne zavise samo od djeteta, već i od roditelja i odgajatelja u vrtiću, ali i učitelja koji ga dočekuje u školi i koji će se s njime družiti tijekom njegovog školovanja.

Učitelj mora uočiti osobnosti svakog djeteta i uvažavajući njegove specifičnosti, omogućiti mu učenje na najprimjerenijim načinima i različitom brzinom rada.

Izvor: J. Oštarčević i dr. – Priručnik za upis djece u prvi razred, AZOO, 2008.